

Therefore, significant semantic and aesthetic function of these trends is the objectification of poetics fiction Ukrainian literature manifestation of European traditions. Thus, the determining factor that affects the guideline on Europeanization in Ukrainian literature and determines its dynamics are cultural factors. Concepts Europeanism in the theoretical discourse of Ukrainian literature related to the search of new styles of writers and orientations, including ideological and philosophical horizons of European thinking, a new artistic language where important components of European – cultural concept are European values, positive spiritual elements of Europe.

Key words: europeanism, tradition, identity, discourse.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – доктор філол. н., проф. Бровко О. О.

УДК 821.161.2-6

Н. А. Глушковецька

„ЗОЛОТА ДОБА” РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЕПІСТОЛЯРНІЙ ТВОРЧОСТІ В. СТУСА

В епістолярній спадщині представників українського письменства особливе місце займає листування В. Стуса, яке в координатах сучасного літературознавства сприймається як вияв потужного творчого потенціалу в критичних умовах „ампутованого існування”. Епістолярій поета дозволяє глибше збагнути літературні смаки автора, його критерії самобутньої творчості. Листи засвідчують, що й у період ув’язнення митець був активним учасником літературного процесу. Дають змогу дослідити добірне коло читацьких інтересів митця, демонструють рівень осмислення прочитаного, об’єднуючи невеликі за об’ємом літературознавчі есе, різноманітні побіжні нотатки, міркування, здобуті на основі особистого життєвого досвіду.

Різні аспекти епістолярних літературно-критичних інтенцій В. Стуса були об’єктом наукового аналізу М. Жулинського [1], М. Коцюбинської [2], М. Павлишина [4], В. Просалової [5], О. Рарицького [6], Л. Ромашенко [7], Б. Рубчака [8], Е. Соловей [9], Д. Стуса [12], Л. Тарнашинської [13] та ін. Проте дослідження епістолярію поета як джерела вивчення його літературно-критичних роздумів все ще знаходиться в припочатковому стані.

Окрему, малодосліджену сторінку епістолярних літературно-критичних суджень В. Стуса становлять сентенції про творчі пошуки

представників російської літератури. Активне звернення В. Стуса до російської літератури, що проявлялося у детальному реферуванні творів та розлогодому літературному аналізі, було викликане не лише прагненням ознайомити рідних з класичними шедеврами та новинками літератури, бажанням розширити свій кругозір, а й з професійною необхідністю виговоритися. Епістолярні студії поета охопили як письменників сучасної авторів російської літератури, так і літераторів „золотої” та „срібної” доби. Одним письменникам були присвячені глибокоіндивідуальні, активнотворчі критичні рецепції митця, іншим – лише окремі згадки у загальному контексті.

Традиційно „золотою добою” прийнято називати російську літературу XIX ст. – період, коли закладалися її базові принципи: народність, високі гуманістичні ідеали, громадянськість і почуття національної самосвідомості, патріотизм, пошуки соціальної справедливості, які й визначили її подальший розвиток. Незважаючи на те, що в Російській імперії панував важкий політичний гніт, царська цензура нещадно придушувала вільне слово, найвизначніші представники письменства піддавалися переслідуванням, російська література сягнула надзвичайно високого рівня розквіту і посіла одне з чільних місць у Європі. В історії російської літератури згаданий період означений іменами І. Гончарова, О. Грибоєдова, Ф. Достоевського, М. Лермонтова, О. Пушкіна, Л. Толстого, І. Тургенева, Ф. Тютчева тощо. Однак в епістолярії В. Стуса розлогі літературознавчі міркування, присвячені представникам означеної доби, охоплюють лише творчість О. Пушкіна, Ф. Достоевського та Л. Толстого.

Серед масиву літературно-критичних роздумів В. Стуса вирізняються епістолярні враження про творчу постать генія російської літератури – О. Пушкіна. Відбуваючи покарання в таборі особливого режиму, В. Стус перечитував листи О. Пушкіна старого видання, які справили на нього неабияке враження. Це проявилось у глибокому психологічному аналізі та широкому реферуванні епістол митця у листах до дружини та сина. За допомогою листів О. Пушкіна В. Стус сподівався пробудити інтерес сина до творчості класика російської літератури та зацікавити історією, акцентуючи увагу на особливостях історичної доби; прагнув показати йому процес ламання творчої особистості в умовах царського гніту. Аналізуючи трагедію О. Пушкіна, В. Стус намагається донести та умотивувати синові власну неспроможність та неможливість йти на поступки владі аби не втратити самого себе, не вихолостити свого таланту.

Епістолярій дає змогу констатувати, що В. Стус беззастережно визнавав геніальність О. Пушкіна, захоплювався його трактуванням поезії, де увага акцентувалася на красі та величі духу, а поезія поставала „доброї, умної старушкої, к которой можно иногда зайти, чтоб забыть на минуту сплетни, газеты и хлопоты жизни, повеселиться ее милым болтанием и сказками; но влюбиться в нее – безрассудно” [10, с. 79].

В. Стус уважав, що для митця цілком слушним є твердження: „чим складніший і суперечніший за натуру, тим багатший на творчі потенції” [11, с. 387]. Очевидно, що на увазі малася суперечлива творча природа поета, яка була здатна на поєднання і декабристського світобачення, і молодечої безтурботної шаленості, і здатності до написання геніальних віршів, і можливості почування себе-майбутнього в таїні обрисового світу.

Аналізуючи творчість російського класика, В. Стус наголошував на специфічній пушкінській стилістиці, яка уособлювала поєднання російської, тої що „трохи занародня, бурхливої емоційності” та французької, що „витримана в доброму тоні бомонду, багата інтонаціями і вироблена в розгалуженні думки” [11, с. 386]. Це призвело до того, що О. Пушкін, перебуваючи під тотальним впливом французької культури (типова ознака російської культури ХІХ ст.), намагався поєднати особливості стилів та вигадував нові слова на французький кшталт, цим самим збагачуючи рідну мову.

На думку В. Стуса, О. Пушкін на 1830 р. уже відбувся як поет, його вірші стають „усе кристалізованіші, а тому й незрозуміліші читачеві” [11, с. 400]. В. Стус чітко простежив роздвоєння творчої та повсякденної граней генія, детально обґрунтував й проаналізував історичні та побутові передумови цього явища. Взяти хоча б проаналізований Стусом епізод з листа до близького друга, колеги та незмінного кореспондента П. В'яземського, листування яких на думку російського літературного критика Д. Мирського є „сокровищниця остроумия, тонкой критики и хорошего русского языка” [3, с. 134]. У листі В. Стус зосередив увагу на факті нечіткої позиції Пушкіна, який спочатку занадто сміливо (як на 1823 рік) називав цензуру „трусливым дураком” та закликав, що „пора дать вес своему мнению и заставить правительство уважать нашим голосом – презрение к русским писателям нестерпимо” [11, с. 389], проте одразу ж уточнював: „дайте нам цензуру строгую – согласен, но не бессмысленную” [11, с. 389]. Отже, В. Стус тонко підмічає суперечливу позицію поета, яка поєднує трохи непослуху, трохи протистояння, але дисципліну цензури визнає безапеляційно, так і не наважившись на протистояння.

На думку В. Стуса, ще одним промовистим підтвердженням того факту, що „людиною він (О. Пушкін. – Н. Г.) був не твердою” [11, с. 390] слугує описаний у епістолярії епізод про діяльність руху декабристів. В. Стус акцентував на тому, що Пушкін, який досить близько спілкувався з декабристами, після їх ув'язнення дещо переймався долею останніх. Однак, у листі від 10 липня 1826 р. до російського поета, літературного критика та громадського діяча П. В'яземського, обачно зазначив, що „Бунт и революция мне никогда не нравились, это правда, но я был в связи почти со всеми и в переписке со многими из заговорщиков. Все возмутительные рукописи ходили под моим именем” [10, с. 44]. Пушкін всіляко прагнув примиритися з урядом й просив у

царя Миколи I милості, стверджуючи, що він „нікогда не проповедавал ни возмущений, ни революции – напротив” [10, с. 139] та помірковано і обережно зазначав: „каков бы ни был мой образ мыслей, политический и религиозный, я храню его про самого себя и не намерен безумно противоречить общественному порядку и необходимости” [10, с. 206].

Таке невизначення та неспроможність дотримання чіткої життєвої позиції врешті призводить до того, що О. Пушкін, отримавши суворе попередження генерала О. Бенкендорфа про те, що немає права друкувати, ширити в рукописах або читати свої твори без попереднього „рецензування” творів Миколою I, здобув звільнення від заслання (точніше михайлівське заслання перетворилося на московсько-петербурзьке) та опинився „на короткому повідку автократичної сваволі” [11, с. 398]. Проте, як зазначає В. Стус, поет самозадушується на цьому повідку. У Москві йому не пишеться – все нагадує про його духовне рабство. Поштовхом до творчої активності став трьохмісячний від’їзд до Нижегородської області, результатом якого стали дві останні частини „Євгенія Онєгіна”, драми „Скупий лицар”, „Моцарт і Сальєрі”, „Бенкет під час чуми”, близько 30 віршів й 5 прозових повістей.

Неабиякий інтерес у В. Стуса викликав лист О. Пушкіна до російського видавця М. Герча від 21 вересня 1821 р. Поета вразило комерціалізоване ставлення Пушкіна до власних шедеврів, де написане фігурує як річ, товар, що може перележатися. Це, зокрема, стосувалося пропозиції продати поему „Кавказький полонений”: „Хотел было я прислать вам отрывок из моего Кавказского пленника, да лень переписывать; хотите ли вы у меня купить весь кусок поэмы? длиною в 800 стихов; стих шириною – 4 стопы; разрезано на 2 песни. Дешево отдам, чтоб товар не залежался” [11, с. 387 – 388]. Водночас В. Стус розкриває власне ставлення до творчості, стверджуючи, що йому, вихованому інакше і побутуючому в інших умовах притаманне, можливо, навіть і зайве „чистоплюйство”, проте ставитися до поетичної творчості як до чогось матеріального для нього неприпустимо, так як творчий акт є чимось особистим, потаємним, дещо божественним: „Хіба що статті свої, переклади свої міг так поцінувати, але – не вірші. До них – зась книгопродавцям” [11, с. 388]. Проте, засуджуючи таку залежність від видавців, В. Стус визнає, що ніколи не знав феномену перележання, тому „може, і незрозуміло мені, і, може, цікаво мені, тобто – незвично просто” [11, с. 388].

Епістолярні літературно-критичні студії поета фіксують апелювання до творчості ще одного яскравого представника означеної доби – Ф. Достоевського. Хоча В. Стус у листі до Х. Бремер, датованому березнем 1979 р., серед переліку своїх улюблених російських письменників назвав ім’я Ф. Достоевського, однак в інших його кореспонденціях не простежується захоплення літературною спадщиною класика. Перебуваючи у таборі, В. Стус читав та конспектував його твори, опрацьовував літературно-критичні дослідження про

творчість письменника, занотовував враження від прочитаного. Так, ознайомившись із романом „Гравець”, в якому Ф. Достоевський відобразив реальні події 1863 р., коли він, захопившись грою в рулетку, за декілька днів програв всі свої гроші та був змушений укласти кабальний договір з видавцем Ф. Стелловським, В. Стус занотував своє бачення цієї історії: „Ця правда його мене врочить і відстрашує. Не раз здається, що не волів би її знати – цієї правди. Цих конвульсій чистоти в бруді, тобто забрудненої чистоти, чистоти, яка згодом починає хизуватися: ось я яка, чистота, небачена – брудна, обплъована, зла на бруд і зла брудом і брудно зла!” [11, с. 71 – 72]. Таку емоційну оцінку можна вважати квінтесенцією Стусового розуміння ролі та значення митця й літературної діяльності. Йому не хочеться знати про те, що геніальний класик водночас звичайна людина зі своїми слабкостями та вадами, здатними зруйнувати таїнство й чистоту літературної праці.

Після ознайомлення із романом Ф. Достоевського „Біси”, в якому зображені реальні проблеми тогочасного російського життя, В. Стус констатував: „дратує мене автор кожною сторінкою, кожним епізодом, про що б не провадив. Не дай Боже мати такого генія” [11, с. 224]. Подібні критичні закиди простежуємо у різночасових епістолах поета й щодо інших творів російського класика. Так, перечитавши роман „Прийняті й ображені” В. Стус знайшов його досить сентиментальним та художньо слабким: „Нудно читати цього психа, геть слабенький твір – насьогодні то геть зле. Ніяких м’язів, самі драгли” [11, с. 275]. Констатуємо, що В. Стус не пом’якшив неприйняття літературного стилю Ф. Достоевського до кінця життя. Зокрема, у листі до рідних від 23 липня 1984 р., перечитавши по довгій перерві „Записки із мертвого будинку”, поет підсумував: „мені моторошно од божевільного світу й божевільного генія. Культ хворобливої психіки, соціальної психіки хворої – який то страшний культ” [11, с. 469].

Водночас, Ф. Достоевський приваблював критика як глибокий знавець Біблії, штудіюванням якої він захопився у роки відбування покарання в Омському острозі, що, зрештою, сприяло духовному пошуку нових шляхів розвитку. На переконання В. Стуса, Ф. Достоевський настільки глибоко зумів осягнути Святе письмо, що „своім бісівським оком (одним!) бачив той страхітливий безчарунковий світ, а другим – (бісівським!) оком зазірав у „Євангелію”. І чим страшніші видіння поставали перед одним оком – тим старанніші були студії Святого Письма. Ось і вийшов біс-янгол, приблизно рівної (50x50) консистенції” [11, с. 323].

У коло художніх та філософських інтересів В. Стуса потрапив Л. Толстой, один із найяскравіших письменників „золотої доби”. Свідченням цього є численні епістолярні нотатки поета про нього, згадки у своєрідній автобіографії „Двоє слів читачеві”, звертання у літературно-критичних працях. Все це промовляє про глибоке знання творчості класика та захоплення його доробком. У різночасових епістолах В. Стуса

наявні літературно-критичні міркування, викликані прочитанням таких творів Л. Толстого, як „Сповідь”, „Воскресіння”, „Ходіння по муках”, „Війна і мир”, а також ознайомленням з літературно-критичними працями про творчість та особистість митця, які стали для нього істотним доповненням у розумінні певних біографічних та творчих періодів. Так, перечитавши роздуми І. Буніна про Л. Толстого, В. Стус констатував у листі до дружини і сина від 8 травня 1974 р. ґрунтовність та важливість праці, однак сором'язливо зазначив, що „Толстого я чую трохи не так і трохи повніше; проте, можливо, що коли б сів писати про свого Толстого, швидко б збагнув, наскільки моє трохи не так і трохи повніше не піддається висловленню, перебуваючи за подвійними дверима всевимовленого ПКТ (приміщення камерного типу. – Н. Г.)” [11, с. 78]. Варто зазначити, що свій задум В. Стус так і не зміг зреалізувати ні під час першого, ні під час другого ув'язнення.

Попри те, листи поета свідчать, що перебуваючи у таборі, В. Стус прочитав „Сповідь” Л. Толстого, написану в 1879 – 1882 рр. Загальновідомим є факт автобіографічної цінності твору, в якому прозаїк пролив світло на фактори, що допомогли йому подолати духовної кризи. Вірогідно, Стус, перечитуючи цей твір, сподівався почерпнути певну духовну енергію, так потрібну йому в умовах табору, проте не знайшовши переконливого для себе обґрунтування, висловив думку, що „Сповіді” не вистачає таких базових джерел, як Біблія та Євангеліє. Крім того, в листі до дружини від 9 квітня 1973 р. критик висловив певне розчарування, зазначивши, що від даного твору він „сподівався на більше, ніж знайшов” [11, с. 26].

Зацікавили В. Стуса й релігійні мотиви в доробку Л. Толстого, зокрема останніх 5 томів із 20-томовика. Хоча він уважав, що ці твори не для нього, оскільки вони релігійної тематики, а він не шукав собі прихистку у „атеїстичній вірі Толстого” [11, с. 51]. На переконання В. Стуса, твори релігійної тематики найгірше вдавалися прозаїку, проте він мав намір прочитати їх, більше того – за можливості придбати.

У листі до дружини від 22 січня 1976 р. В. Стус ділиться враженнями від роману-епопеї Л. Толстого „Ходіння по муках”, зокрема двох перших частин „Сестри” та „Вісімнадцятий рік”, оскільки третя була відсутня в наявному томі. З листа дізнаємося, що всю трилогію поет читав ще за студентських часів і відтоді „враження лишалося солідне про цього автора” [11, с. 212]. Оцінюючи трилогію вже в зрілому віці, В. Стус помічає, що: „Це письмо досить сирове, особливо в авторському тоні” [11, с. 212] та нагадує раннього Толстого. Не схвалив В. Стус й історичне тло роману, яке на його думку „якогось бульварно-газетярського кшталту”. Чи не єдине, що сподобалося критикові – образи людей, які в Л. Толстого досить виразні, проте, на думку автора, „й тут не раз даються взнаки перепади життєвого досвіду” [11, с. 212].

До літературно-критичних розмірковувань про роман Л. Толстого „Воскресіння”, В. Стуса підштовхнув перегляд однойменного фільму

Є. Габриловича. У листі до дружини від 29 серпня 1978 р. В. Стус повідомив, що завжди високо цінував цей роман, тому й тричі перечитував, кожен раз відчуваючи катарсис. Проте, на думку В. Стуса, Л. Толстой пропустив величезну центральну тему роману, обгрунтувавши це тим, що в творі відображені гріхи молодості автора, його життєвий досвід, з якого він не зумів вискочити. На переконання В. Стуса, прозаїк центральним героєм зробив Нехлюдова, тобто себе, а Катю Маслову – другорядним персонажем. Збагнувши це для себе, В. Стус „був дуже розчарований своїм Богом – Толстим. Панські дурниці – весь цей роман. Панські забаганки. Тому – все збоку та збоку від володимирського тракту життя рідного народу” [11, с. 323]. У цьому контексті В. Стус відзначав, що при всій своїй величі Л. Толстой не зміг вивільнитися від слов’яно-русофільського гіпнозу, чарів табуйованого існування.

У епістолярії наявна висока оцінка ще одного роману Л. Толстого – „Війна і мир”. В листі до дружини і сина від 14 вересня 1981 р. В. Стус висловив своє невимовне захоплення романом, стверджуючи, що „нічого кращого, здається, я не читав у житті!” [11, с. 395]. З огляду на це, поет прагнув зацікавити твором сина. Тому подавав перелік найцікавіших сцен, спонукав його робити виписки та закликав до епістолярної полеміки про зміст роману.

Простеживши епістолярні літературознавчі міркування В. Стуса про творчість окремих представників російської літератури „золотої доби”, можемо констатувати, що його погляди на творчий доробок та внесок у розвиток російської літератури О. Пушкіна, Ф. Достоевського й Л. Толстого упродовж усього життя залишася незмінними. Маємо підстави стверджувати, що поет категорично не сприймав літературного стилю та жанрової спрямованості письменницької спадщини Ф. Достоевського. Беззастережно визнавав поетичну геніальність О. Пушкіна, проте закидав йому неспроможність дотримання чіткої громадянської позиції, комерціалізоване ставлення до власних поетичних шедеврів. У літературно-критичних роздумах В. Стуса про творчість Л. Толстого домінує позитивна оцінка. Висловлюючи окремі зауваження, поет у жодному разі не ставив під сумнів письменницької величі російського класика.

Список використаної літератури

1. Жулинський М. Слово і доля : [навч. посібн.] / М. Жулинський. – К. : А.С.К., 2002. – 642 с. **2. Коцюбинська М.** Епістолярна творчість Василя Стуса / М. Коцюбинська // Стус В. Твори : у 4 т., 6 кн. – Львів : Просвіта, 1997. – Т. 6 (додатковий). – Кн. 2 : Листи до друзів та знайомих. – С. 218 – 240. **3. Мирский Д. С.** История русской литературы с древнейших времен до 1925 года / Д. С. Мирский / пер. с англ. Р. Зерновой. – London : Overseas Publications Interchange Ltd, 1992. – 882 с. **4. Павлишин М.** Квадратура круга : пролегомени

до оцінки Василя Стуса / М. Павлишин // Дивослово. – 1994. – № 1. – С. 15 – 21. **5. Просалова В.** Проблема естетичного самовизначення в літературознавчих студіях В. Стуса / В. Просалова // Актуальні проблеми української літератури і фольклору : наук. зб. / [редкол. С. В. Мишанич (відп. ред.) та ін.]. – Донецьк : Видавництво Донецького національного університету, 2001. – Вип. 6. – С. 192 – 199. **6. Рарицький О. А.** Поезія героїчного чину. Василь Стус : еволюція художнього мислення / О. А. Рарицький. – Хмельницький : Просвіта, 2002. – 140 с. **7. Ромащенко Л.** Василь Стус про українську літературу : традиційне і дискусійне в оцінках (за матеріалами збірки „Листи до сина”) / Л. Ромащенко // Актуальні проблеми української літератури і фольклору. – Донецьк, 2008. – Вип. 12. – С. 361 – 369. **8. Рубчак Б.** Перемога над прірвою. Про поезію Василя Стуса / Б. Рубчак // Стус Василь в житті, творчості, спогадах та оцінках сучасників / за ред. О. Зінкевича і М. Французенка. – Балтимор – Торонто : Українське Видавництво „Смолоסקип” ім. В. Симоненка, 1987. – С. 315 – 367. **9. Соловей Е.** Українська філософська лірика : навч. посібник із спецкурсу / Е. Соловей. – К. : Юніверс, 1999. – 368 с. **10. Сочинения** А. С. Пушкина. Издание восьмое, исправленное и дополненное / под ред. П. А. Ефремова. – М. : Издание Ф. И. Ансакого, 1882. – Т. VII. Письма 1816 – 1837 годов. – 478 с. **11. Стус В.** Твори : у 4 т., 6 кн. / В. Стус. – Львів : Просвіта, 1997. – Т. 6 (додатковий). – Кн. 1. – Листи до рідних. – 495 с. **12. Стус Д.** За літописом Василя Стуса / Д. Стус // Стус В. С. Час творчості. – К. : Дніпро, 2005. – С. 667 – 682. **13. Тарнашинська Л.** Презумпція доцільності : Абрис сучасної літературознавчої концептології / Л. Тарнашинська. – К. : Видавничий дім „Києво-Могилянська академія”, 2008. – 534 с.

Глушковецька Н. А. „Золота доба” російської літератури в епістолярній творчості В. Стуса

У статті на матеріалах епістолярію В. Стуса проаналізовано його літературно-критичні погляди на творчість окремих представників „золотої доби” російської літератури. Висвітлено висловлені в листах міркування автора про літературний стиль, творчий доробок й особистісні риси О. Пушкіна, Ф. Достоевського та Л. Толстого. Кореспонденція засвідчує значну зацікавленість В. Стуса літературною спадщиною означених митців, демонструє глибокий аналіз найбільш відомих їхніх творів. Авторка вказує, що В. Стус не сприймав манеру письма та жанровість письменницької спадщини Ф. Достоевського. Визнавав поетичну геніальність О. Пушкіна, проте закидав йому змеркантилізоване ставлення до власних віршів. Уважав Л. Толстого визначним російським письменником та критикував лише окремі тематичні аспекти його творів.

Ключові слова: епістолярій, літературна критика, російська література, роман.

Глушковацкая Н. А. „Золотой век” русской литературы в эпистолярном творчестве В. Стуса

В статье на материалах эпистолярия В. Стуса проанализированы его литературно-критические взгляды на творчество отдельных представителей „золотого века” русской литературы. Освещаются высказанные в письмах рассуждения автора о литературном стиле, творчестве и личностных качествах А. Пушкина, Ф. Достоевского и Л. Толстого. Автор указывает, что В. Стус не воспринимал манеру письма и жанровую направленность писательского наследия Ф. Достоевского. Признавал поэтическую гениальность А. Пушкина, однако отмечал его коммерциализированное отношение к собственным стихам. Считал Л. Толстого выдающимся русским писателем и критиковал только отдельные тематические аспекты его произведений.

Ключевые слова: эпистолярный, литературная критика, русская литература, роман.

Hlushkovetska N. A „The Golden Age” of Russian Literature in the Vasyl Stus’s Epistolary Works

In the article Vasyl’ Stus’s literary-critical views at the works of particular representatives of „The Golden Age” of Russian literature are characterized on the basis of epistolary. The author’s reflections of literary style, creative works and personal qualities of Alexander Pushkin, Fyodor Dostoyevsky and Leo Tolstoy are enlightened in letters. Correspondence shows Vasyl Stus’s outstanding interest to the literary heritage of these writers, and demonstrate a deep analysis of the most famous literary works. The author of the article points out that Vasyl Stus didn’t take Fyodor Dostoyevsky’s style of writing and his literary genre in his epistolary heritage. Vasyl Stus recognized Alexander Pushkin’s poetic genius but he noted commercialization in his attitude to own poetry. He considered Leo Tolstoy an outstanding Russian writer but criticized certain thematic aspects of his works.

Key words: epistolary, literary critique, Russian literature, novel.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – канд. філол. н., доц. Лапко О. А.